

Doç. Dr. Dilek Yiğit

BREXIT İSKOÇ BAĞIMSIZLIK HAREKETİ İÇİN NASIL FIRSATA DÖNÜŞTÜ?

İskoç bağımsızlık hareketi tarihinin dönüm noktalarından biri 18 Eylül 2014 tarihinde gerçekleştirilen ve İskoç halkına “İskoçya bağımsız bir devlet olmalı mı?” sorusunun yöneltildiği referandum olmuştur. Referandumda seçmenin %55.3’ü bu soruya “hayır”; % 44.7’si “evet” yanıtını verince, İskoçya’nın Birleşik Krallık’tan ayrılma serüveninin en azından öngörülebilir gelecekte tekrar gündeme gelmeyeceği, meselenin rafa kalktığı sanılmıştır.

Ancak referandumdan çıkan sonuca rağmen İskoçya’nın Birleşik Krallık’tan ayrılma meselesinin rafa kalkmamış olduğu, İskoçya İlk Bakanı Nicola Sturgeon’un 24 Haziran 2016 tarihinde

yaptığı açıklamadan anlaşılmıştır. Bu açıklamada Sturgeon, İskoçya’nın kendi iradesine rağmen Avrupa Birliği dışında kalması gibi bağımsızlık referandumunun yapıldığı 2014 yılında geçerli olan koşulların değişmesi halinde İskoçya’nın yeni bir referandum yapma hakkına sahip olması gerektiğini belirtmiş (BBC, 2016) ve böylelikle ikinci bir bağımsızlık referandumunun gündemde olduğuna işaret etmiştir.

Sturgeon’un ikinci bağımsızlık referandumunun gündemde olduğuna işaret etmesini müteakip bu referandumun gerçekleşme ihtimali üzerine tartışmalar sürerken, Sturgeon 13 Mart 2017 tarihinde İskoçya’nın geleceğini İskoçların belirlemesi

gerektiğini belirterek yasal olarak bağlayıcı ikinci bir referandum için yetki isteme niyetini açıklamıştır.

Birleşik Krallık Başbakanı Theresa May Sturgeon'un ikinci bir referandum için yetki isteme niyetini açıklamasını "oyun oynamak" (Independent, 2017) olarak tanımlamış ve "zamanı değil" diyerek ikinci referandumun yolunu kapatmıştır.

Birleşik Krallık hükümetinin ikinci İskoç bağımsızlık referandumuna sıcak bakmamasına rağmen, İskoçya yönetiminin bu referandumun gerçekleştirilmesi hususunda ısrarlı olacağı Nisan 2019'da İskoçya'dan gelen açıklamalar ışığında daha da netlik kazanmıştır; zira Sturgeon, bu defa, 2021 yılına kadar İskoçya'da bağımsızlık referandumunun gerçekleştirilmesi gerektiğini (Politico, 2019) belirtmiştir.

Dolayısıyla 2016 yılından bu yana Birleşik Krallık hükümeti ile İskoç yönetimi arasında ikinci bir bağımsızlık referandumu üzerinden ilişkiler gerilmektedir. İskoç halkının çoğunluğunun Birleşik Krallık içinde kalma yönünde tercihte bulunduğu 2014 referandumunun üzerinden uzun yıllar geçmemesine rağmen ikinci İskoç bağımsızlık referandumunun gündeme gelmesinin nedeni nedir?

Brexit Süreci ve İskoçya

İskoçya yönetiminin ikinci İskoç bağımsızlık referandumunu gündeme getirmesinin nedeni Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği'nden ayrılma süreci, yani Brexit'tir.

Tablo-1

AB Referandum Sonucu

	Ayrılma	Kalma
Birleşik Krallık	%51.9	%48.1
İngiltere	%53.4	%46.6
Kuzey İrlanda	%44.2	%55.8
İskoçya	%38.0	%62.0
Galler	%52.5	%47.5

Öncelikle İskoçya İlk Bakanı Sturgeon'un ikinci İskoç bağımsızlık referandumunun gündemde olduğuna işaret ettiği açıklaması ile yasal olarak bağlayıcı ikinci bir referandum için yetki isteme niyetini belirttiği açıklamasının tarihlerine dikkat çekmek gerekir.

İkinci İskoç bağımsızlık referandumunun gündemde olduğuna dair açıklama 24 Haziran 2016 tarihinde; yani Birleşik Krallık'ta Avrupa Birliği'nden çekilme referandumunun gerçekleştirilmesinden hemen sonra yapılmıştır.

Yasal olarak bağlayıcı ikinci bir referandum için yetki isteme niyeti ise 13 Mart 2017 tarihinde; Londra'nın çekilme kararını Avrupa Birliği'ne resmen bildirdiği ay içinde açıklanmıştır.

Açıklamaların yapıldığı tarihler, başlı başına, ikinci İskoç bağımsızlık referandumunun gündeme gelmesinin arkasında yatan asıl nedenin Brexit'in İskoçya'da yarattığı tepki olduğunu göstermektedir.

Brexit'in İskoçya'da yarattığı tepkinin ise başlıca iki nedeni bulunmaktadır.

Birinci neden; Birleşik Krallık'ta Avrupa Birliği referandumundan çıkan sonucun ulusal düzeyde analizinin, İskoç halkının büyük çoğunluğunun Avrupa Birliği'nden ayrılmak istemediğini göstermiş olmasıdır.

Tablo 1’de görüldüğü üzere Birleşik Krallık genelinde Avrupa Birliği’nden ayrılalım diyenlerin oranı Avrupa Birliği’nde kalmak isteyenlerin oranını aşıyor ise de, İskoçya’da ve Kuzey İrlanda’da çoğunluğun tercihi Avrupa Birliği üyeliğinin sürdürülmesi yönünde olmuştur. Özellikle İskoçya’da seçmenin % 62’sinin Avrupa Birliği üyeliğinin sürdürülmesi yönünde oy kullanmış olması dikkat çekmekle birlikte, bu oran Birleşik Krallık’ta Avrupa Birliği yanlısı en yüksek orana işaret etmektedir. Hal böyle olunca, Birleşik Krallık’ın Avrupa Birliği’nden ayrılması, İskoç halkının tercihine rağmen gerçekleşmiş olacak; yani İskoçya kendi iradesi dışında Brexit neticesinde Avrupa Birliği’nin dışında kalmış olacaktır. İskoçya İlk Bakanı Nicola Sturgeon 24 Haziran 2016 tarihli açıklamasında bu hususun özellikle altını çizerek, İskoçya’nın kendi iradesi dışında Avrupa Birliği dışında kalmak durumunda olmasının demokratik olarak kabul edilemez bulunduğunu belirtmiştir (BBC, 2016). Üstelik Sturgeon, Birleşik Krallık’ın Avrupa Birliği’nden çekilmesi için Birleşik Krallık’taki tüm ulusların onayının gerektiğini belirterek (Keating, 2015); İskoçya ve Kuzey İrlanda’dan çıkan sonucun Birleşik Krallık’ın Birlik’ten çekilmesi önünde engel oluşturduğunu ima etmekte, bu açıdan Birlik’ten çekilme kararının meşruiyetini sorgulamaktadır.

Dolayısıyla Birleşik Krallık’ın Avrupa Birliği’nden çekilmesi nedeniyle İskoçya’nın kendi iradesine rağmen Avrupa Birliği dışında kalacak olması İskoçya’da tepki yaratmakta ve böylece Brexit ikinci İskoç bağımsızlık referandumu için zemin sağlamakta ve fırsata dönüşmektedir.

Brexit’in İskoçya’da yarattığı tepkinin ikinci nedeni ise 2014 yılında İskoçya’da gerçekleştirilen bağımsızlık referandumunda “hayır” çıkmasının en önemli gerekçelerinden birinin Avrupa Birliği üyeliğinin sürdürülmesi isteği olmasıdır.

Yukarıda da belirtildiği üzere 18 Eylül 2014 tarihinde gerçekleştirilen İskoçya bağımsızlık referandumunda seçmenin % 55.3’ü bağımsızlığa “hayır”, %44.7’si “evet” yanıtını vermiş; dolayısıyla İskoçya’nın luğu tarafından tercih edilmediği görülmüştür. İskoç halkının çoğunluğunun bağımsızlığa “hayır” demesinin nedeni ise bağımsızlığın yaratacağı belirsizlikten kaçınmak ve mevcut durumun avantajlarını korumaktır; bu avantajlar Birleşik Krallık

ekonomisinin ve ulusal para biriminin gücü ile Avrupa Birliği üyeliğidir. Dolayısıyla bağımsızlık referandumundan çıkan sonucu İskoçların “satükoyu” “değişime” ve “belirsizliğe” tercih etmeleri olarak okumak gerekir. Bu statüko Avrupa Birliği üyeliğini de içermekte olduğundan, İskoçların verdikleri kararda Avrupa Birliği faktörünün önemli olduğu açıktır. Zira İskoçlar bağımsızlık referandumunda “evet” demeleri halinde, Birleşik Krallık’tan ayrılan ülkelerinin Avrupa Birliği üyeliğinin otomatik olarak devam etmeyeceğini, dolayısıyla Birleşik Krallık’tan ayrılmanın Avrupa Birliği’nden de ayrılmak anlamına geleceğini biliyorlardı.

Bu noktada İskoçya’nın Birleşik Krallık’tan ayrıldıktan sonra Avrupa Birliği’ne üyelik başvurusu yapabileceği, üstelik Avrupa Birliği müktesebatına uyum sorunu da olmayacağından üyelik müzakerelerinin kısa sürede ve sorunsuz bir şekilde tamamlanabileceği düşünülebilir. Ancak Avrupa Birliği’ne katılım mevcut tüm üyelerin onayını gerektirdiğinden, bağımsız İskoçya’nın Avrupa Birliği’ne katılımının Birleşik Krallık ve Katalonya sorunu nedeniyle İspanya tarafından veto edilmesi ihtimali, Avrupa Birliği kapısını İskoçya için uzunca bir süre kapatma riski taşımaktadır.

Dolayısıyla bağımsızlık referandumunda İskoçlar Avrupa Birliği üyeliğinin devamı hususunu da dikkate alarak “statükoyu” tercih etmiştir. Ancak bu “statüko” Birleşik Krallık’ın Avrupa Birliği’nden ayrılması ile bozulacak olduğundan, Brexit ikinci bir İskoç bağımsızlık referandumu için güçlü bir gerekçe olmaktadır.

İkinci İskoç Bağımsızlık Referandumu Olanaksız mı, Kaçınılmaz mı?

Brexit’in İskoçya’da ikinci bir bağımsızlık referandumu gerçekleştirilmesine gerekçe olarak sunulduğu koşullarda, İskoçya yönetiminin ikinci referandum talebi Başbakan Theresa May tarafından, “zamanı değil” açıklaması ile reddedilmiştir. Theresa May, tüm enerjinin Avrupa Birliği ile çekilme müzakerelerine yoğunlaştırılması gerektiğini, böyle

bir referandumun Birleşik Krallık ve İskoçya için Avrupa Birliği ile en doğru anlaşmanın yapılmasını zorlaştıracığını (DW, 2017) belirtmiştir. Bu durumda İskoçya yönetimi Brexit'i ikinci bir referandum talebinin gerekçesi yaparken; Londra'nın Brexit'i bağımsızlık referandumu talebini reddetme gerekçesi olarak sunduğu görülmektedir. Londra ayrıca, 2014 referandumunun İskoçların bağımsızlık istemediğini göstermiş olduğunu ve İskoç halkının ikinci bir referandum istediğine dair "kanıt" olmadığını (BBC, 2019) reddin diğer gerekçeleri olarak sunmaktadır. Üstelik Weale'nin (2019) ikinci bir Avrupa Birliği referandumu hususunda dile getirdiği gibi, referandumda verilen bir kararın hızlı veya kolay bir şekilde "geri alınamaz" olması gerektiğine dair görüşler ikinci bağımsızlık referandumu talebinin kabul edilemez olduğuna işaret etmektedir. Londra'nın ikinci referandum talebini reddetmesi, bazı çevrelerce, ikinci referandumun gerçekleştirilmesinin olanaksız olduğu şeklinde okunmaktadır. Böyle bir okumanın nedeni ise İskoçya'da bağımsızlık referandumunun gerçekleştirilmesi için Londra'nın onayının şart olmasıdır.

Diğer taraftan, Londra'nın ikinci İskoç bağımsızlık referandumunu reddetmesine rağmen, bu referandumun kaçınılmaz olduğuna dair yorumlar da dikkat çekicidir. Bu tür yorumların birinci nedeni, Theresa May'in referandum için " zamanı değil" demiş olmasıdır; bu ifade aynı anda hem Brexit meselesi hem de İskoçya'nın bağımsızlık meselesi ile uğraşmak istemeyen Londra'nın Brexit süreci tamamlandıktan sonra ikinci bir referanduma onay vereceği şeklinde okunmaktadır. İkinci nedeni ise İskoçya'nın bağımsızlık referandumu talebini gündemden düşürmeyerek Londra'ya onay vermesi konusunda artan şekilde baskı oluşturacağı yönündeki tahminlerdir ki; bu tahminler Brexit nedeniyle İskoçya halkı arasında hem bağımsızlık fikrine hem de bağımsızlık yanlısı İskoçya Ulusal Partisine desteğin artmakta olduğuna dayanmaktadır.

Sonuç

İskoçya yönetiminin ikinci bağımsızlık referandumu talebinin Londra tarafından reddedilmesi ve bunun üzerine ikinci referandumun "olanaksız" ya da "kaçınılmaz" olduğuna ilişkin tartışmalar, 23 Haziran 2016 tarihinde gerçekleştirilen Avrupa Birliği referandumunda İskoç halkının %62'sinin Birleşik Krallık'ın Avrupa Birliği üyeliğinin sürdürülmesi yönünde oy kullanmış olduğu gerçeğinin gölgesinde kalmaktadır. Dolayısıyla Birleşik Krallık Avrupa Birliği'nden çekildiğinde İskoçya'nın kendi iradesine rağmen Birlik'ten çekilmiş olacağı gerçeği İskoç bağımsızlık hareketine güç kazandıran ve kazandırmaya devam edecek önemli bir faktördür. Zira Brexit gerçekleşikten sonra, "İskoçya'nın Avrupa Birliği üyeliğini ancak bağımsızlık garanti edebilir."(Schnapper 2015).

Kaynakça

- BBC (2016, Haziran 24). Brexit vote: Nicola Sturgeon statement in full. <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-36620375> adresinden elde edildi.
- BBC (2019, Nisan 25). Scottish Independence: UK government will not grant indyref2 consent. <https://www.bbc.com/news/uk-scotland-scotland-politics-48053363> adresinden elde edildi.
- DW (2017, Mart 16).UK Prime Theresa May rejects call for second Scottish independence referendum.<https://www.dw.com/en/uk-pm-theresa-may-rejects-call-for-second-scottish-independence-referendum/a-37977833> adresinden elde edildi.
- Independent (2017, Mart 13). Theresa May accuses Nicola Sturgeon of playing a game with second Scottish independence referendum.<https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/scottish-independence-referendum-second-nicola-sturgeon-theresa-may-response-a7627496.html> adresinden elde edildi.
- Keating, M. (2015). The Scottish Independence Referendum and After. <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/5093710.pdf> adresinden elde edildi.
- Politico (2019, Nisan 24).Sturgeon: Brexit should trigger Scottish independence vote by 2021.<https://www.politico.eu/article/nicola-sturgeon-brexit-should-trigger-scottish-independence-vote-by-2021/> adresinden elde edildi.
- Schnapper, P. (2015). From One Referendum to the Other:the Scottish Dimension to the Debate over Europe.French Journal of British Studies, XX-2.
- Weale, A. (2019, Mart 5). A Second Brexit Referendum: The Generation Game. <https://ucl-brexit.blog/2019/03/05/a-second-brexit-referendum-the-myth-of-popular-sovereignty-2/> adresinden elde edildi.